

TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI ȘI COMUNICAȚIILOR ÎN PROCESUL JUDICIAR

Avocat dr. Sergiu I. STĂNILĂ
Decanul Baroului Timiș

Abstract

During the state of emergency declared due to the pandemic triggered by the new coronavirus COVID-19, the social distancing and isolation imposed by the authorities could be translated through a more frequent use of the means of distance communication into the justice field, respectively the transmission by email of ordinary or electronically signed documents and also by using video conferencing in the criminal and non-criminal judicial process.

Following this period, the decision makers will analyze to what extent the legislative framework can be expanded, so that, in conjunction with the most effective technical solution, to provide a complete regulation for the implementation of information and communication technology in the field of justice.

Keywords: *technologization, video conferencing, e-mail, electronic signature, judicial process*

Dezvoltarea și îmbunătățirea continuă a instrumentelor informatice puse la dispoziția atât a celor care înfăptuiesc justiția, cât și a justițiabililor, sunt condiții sine-qua-non ale evoluției unui sistem judiciar. Mai mult, în situația noastră, a statelor membre, considerăm că trebuie să acordăm o atenție deosebită facilitării cu ajutorul tehnologiei a cooperării transfrontaliere europene¹

¹ Ion Popa, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției, Conferința "e - Justiție - Provocări și Oportunități în Era Digitală", organizată de Ministerul Justiției și Comisia Europeană în perioada 20-21 mai 2019 - <https://www.romania2019.eu/2019/05/22/conferinta-e-justitie-provocari-si-oportunitati-in-era-digitala-20-21-mai-2019/>.

1. Argument

A trecut aproape o lună de la instituirea stării de urgență pe teritoriul României², prelungită pentru încă 30 de zile³, care a determinat crearea unui cadru legal mai ofertant în ceea ce privește tehnologizarea procesului judiciar, interval de timp suficient iată, pentru apariția în spațiul public a multor articole, luări de poziție, puncte de vedere, unele pro, altele contra acestui proces. De fapt, pentru rigurozitate, argumentele contrare au fost aduse mai de grabă utilizării videoconferinței în procesul judiciar, și nu tehnologizării în sine, un proces mult mai amplu și mai complex.

Nu vom încerca în acest material să ne poziționăm neapărat de-o parte sau de alta a baricadei, pentru că în mod cert există argumente pro și contra, la fel de întemeiate. Vom încerca să prezentăm cât mai obiectiv tema aleasă, conștienți fiind că oricât de tare ne-am împotrivi progresului, oricât de multe argumente am încerca să găsim împotriva dezvoltării și implementării tehnologiei în procesul judiciar, nu vom reuși să îl menținem neatins. De asemenea, nu ne vom limita a aduce argumente tehnologizării procesului judiciar doar pentru durata stării de urgență, pledând pentru o analiză complexă a acestei noțiuni și pentru crearea cadrului legislativ adecvat în această direcție.

2. Înainte de instituirea stării de urgență

Se discută mult despre noțiunea de videoconferință, despre tehnologizarea procesului judiciar, despre avantajele și dezavantajele acestor noțiuni, marginalizându-se puțin modul în care se desfășoară actul de justiție în prezent, precum și celelalte activități în strânsă legătură cu acesta.

Ce înseamnă astăzi sau mai corect spus, până astăzi, aplicarea tehnologiei informației și comunicațiilor în procesul judiciar? Pe scurt, înseamnă utilizarea videoconferinței în anumite cazuri, implementarea și dezvoltarea dosarului electronic, comunicarea între instanța de judecată și justițiabil, avocat și orice alt participant la îndeplinirea actului de justiție, precum și invers, prin intermediul e-mailului sau utilizarea semnăturii electronice pe documentele transmise la dosarul cauzei.

În procesul penal, există deja o serie de dispoziții procesuale în această direcție. Prevederile art. 106 alin. 2, art. 204 alin. 7, art. 235 alin. 3, art. 364 alin. 1, art. 364 alin. 4 și art. 597 alin. 2¹ C. pr. pen., permit utilizarea videoconferinței ca modalitate

² Prin Decretul nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 212 din data de 16 martie 2020.

³ Prin Decretul nr. 240/2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României, publicat în Monitorul Oficial al României cu numărul 311 din data de 14 aprilie 2020.

de desfășurare a cercetării judecătorești. Apoi, art. 81 lit. d) C. pr. pen. reglementează dreptul persoanei vătămate de a fi informată inclusiv prin intermediul unei adrese de poștă electronică sau mesagerie electronică, art. 230 alin. 4¹ și art. 231 alin. 2 C. pr. pen. reglementează posibilitatea transmiterii mandatului de arestare organelor de poliție și prin poștă electronică, art. 257 alin. 5, art. 259 alin. 9 și 13 și art. 262 alin. 2 C. pr. pen. reglementează posibilitatea citării și prin intermediul poștei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică, art. 264 alin. 2 C. pr. pen. reglementează în cazul persoanelor private de libertate, comunicarea actelor de procedură prin orice alt mijloc de comunicare electronică disponibil la locul de detenție, art. 289 alin. 5 C. pr. pen. reglementează posibilitatea formulării plângerii în formă electronică, numai dacă este certificată prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale, art. 369 alin. 6 Cod de Procedură Penală reglementează dreptul părților de a obține o copie electronică a înregistrării ședinței de judecată în ceea ce privește cauza lor, art. 556 alin. 2¹ C. pr. pen. reglementează transmiterea mandatului de executare sau a ordinului de interdicere a părăsirii țării și prin poștă electronică. De asemenea, art. 29 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal⁴, art. 7 alin. 2, art. 37, art. 38 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal⁵ reglementează audierile prin videoconferință, în timp ce art. 134 și art. 135 din Regulament reglementează dreptul persoanelor lipsite de libertate la comunicări on-line.

În procesul non-penal, deși nu este reglementată deloc utilizarea videoconferinței, există o serie întreagă de dispoziții care stabilesc regimul juridic al tehnologizării.

Să începem cu Codul de procedură civilă, unde dispozițiile art. 148 alin. 1 și 2 stabilesc obligația de inserare în cererea adresată instanței de judecată a adresei de poștă electronică, precum și posibilitatea formulării și înregistrării cererii sub forma unui înscris electronic. Art. 149 alin. 4 C. pr. civ. reglementează comunicarea cererii prin intermediul poștei electronice, art. 154 alin. 6 C. pr. civ. comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură prin poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia. De asemenea, art. 154 alin. 6 C. pr. civ. reglementează semnarea electronică a comunicării actelor de procedură, care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință din mențiunile obligatorii ale citației, fiecare instanță urmând să dețină o singură semnătură electronică extinsă pentru citații și acte de procedură. Art. 154 alin. 8 C. pr. civ. permite accesul instanței de judecată la bazele de date electronice sau la alte sisteme de informare deținute de autorități și instituții publice. În același sens

⁴ Publicată în M. Of. nr. 514 din data de 14 august 2013.

⁵ Publicat în M. Of. nr. 271 din data de 11 aprilie 2016.

sunt și dispozițiile art. 199 alin. 1, art. 231 alin. 5, art. 241 alin. 3, art. 267 C. pr. civ. care reglementează utilizarea înscrisurilor electronice potrivit legii speciale, art. 268 alin. 2 C. pr. civ., care reglementează utilizarea semnăturii electronice, în condițiile legii speciale, art. 287, art. 401 alin. 2 C. pr. civ. care reglementează ținerea registrului special al minutelor și în format electronic, art. 559, art. 577 C. pr. civ. în materie arbitrală, art. 664 alin. 2 C. pr. civ. în materia executării silite, art. 839 alin. 4 și art. 845 alin. 1 C. pr. civ. care vorbesc despre Registrul electronic de publicitate a vânzării bunurilor supuse executării silite, art. 1113 alin. 1 C. pr. civ. în materia arbitrajului internațional.

Potrivit art. 13 alin. 1 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară republicată⁶, *ședințele de judecată se înregistrează prin mijloace tehnice video sau audio.*

În aceeași direcție, dispozițiile Legii nr. 101/2016 privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, a contractelor sectoriale și a contractelor de concesiune de lucrări și concesiune de servicii, precum și pentru organizarea și funcționarea Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor⁷. Astfel, potrivit art. 8 alin. 2, documentația de atribuire se publică în sistemul electronic de achiziții publice, potrivit art. 10, în cuprinsul contestației se indică în mod obligatoriu adresa de poștă electronică, potrivit art. 16 alin. 5, comunicarea actelor de procedură se realizează și prin mijloace electronice, potrivit art. 27 alin. 10, deciziile prin care Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor dispune luarea de măsuri de remediere se comunică către Agenția Națională de Achiziții Publice prin mijloace electronice, potrivit art. 50¹ alin. 4, notificările și actele procedurale în cadrul contestației judiciare se transmit și prin mijloace electronice.

Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară a pus la dispoziția celor interesați posibilitatea solicitării și obținerii extrasului de carte funciară pentru informare în format electronic, prin utilizarea unei platforme în acest sens⁸. Agenția Națională de Administrare Fiscală a creat Spațiul Privat Virtual, SPV, pentru comunicarea dintre contribuabil și organul fiscal⁹.

Dosarul electronic, implementat deja la anumite instanțe judecătorești din România, nu suficient de multe, nu suficient de eficient. Ce se înțelege astăzi prin dosarul electronic? Scanarea tuturor documentelor componente ale unui dosar înregistrat pe rolul instanței judecătorești, depozitarea acestora în spațiul virtual și acordarea permisiunii justițiabilului, avocatului, precum și celorlalți participanți la înfăptuirea actului de justiție, de a accesa acest dosar, prin utilizarea unei platforme, a numărului de dosar și a parolei de acces, comunicată de grefa instanței respective, împreună cu citația emisă.

⁶ Republicată în M. Of. nr. 827 din data de 13 septembrie 2005.

⁷ Publicată în M. Of. nr. 393 din data de 23 mai 2016.

⁸ <https://epay.ancpi.ro/epay/SelectProd.action?prodId=1420>.

⁹ <https://pfinternet.anaf.ro/my.policy>.

Acest dosar electronic, așa cum este el astăzi implementat și utilizat, prezintă neajunsuri multiple. În primul rând, nu este utilizat la nivelul tuturor instanțelor judecătorești din România. În al doilea rând, în procesul penal, documentele dosarului de urmărire penală nu sunt scanate și nu sunt înmagazinate în spațiul virtual. Nici în procesul non-penal, nu sunt scanate toate documentele, caracterul complet sau incomplet al dosarului electronic depinzând exclusiv de factorul uman. Apoi, de multe ori, documentele sunt scanate și încărcate cu întârziere, raportat la momentul manifestării interesului celui care accesează dosarul electronic. În al treilea rând, justițiabilul sau avocatul, precum și ceilalți participanți la înfăptuirea actului de justiție, alții decât judecătorul și grefierul, nu au posibilitatea încărcării directe a documentului transmis instanței de judecată și necesar cercetării judecătorești.

Analizând dispozițiile legale enumerate mai sus, putem trage câteva concluzii:

A. Legislația procesuală română reglementează aplicarea tehnologiei informației și comunicațiilor în justiție.

B. Prin noțiunea de tehnologizare a justiției, așa cum este ea reglementată în prezent, se înțelege în mod aproape unanim reglementarea comunicării dintre instanța de judecată și justițiabil, avocat sau alt participant la înfăptuirea actului de justiție, precum și invers, prin intermediul mijloacelor electronice, respectiv adresă de poștă electronică, precum și utilizarea semnăturii electronice pe documentele comunicate.

C. Cu mici excepții, în procesul penal, care se referă exclusiv la situația justițiabilului lipsit de libertate și aflat într-un loc de deținere, este reglementată și videoconferința, ca mijloc tehnic, telematic de derulare a cercetării judecătorești.

3. În timpul stării de urgență

Starea de urgență a fost instituită prin Decretul nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României emis de Președintele României, care alocă un număr de 7 articole domeniului justiție, în Capitolul V, Anexa 1, de la art. 41 la art. 47. Prin Decretul nr. 240/2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României, emis de Președintele României, se prelungeste starea de urgență cu încă 30 de zile, acesta fiind mult mai generos în ceea ce privește domeniul justiție: 13 articole, în Capitolul VII, Anexa 1, de la art. 60 la art. 72. Vom reține doar dispozițiile art. 42 alin. 2 și 3 din Decretul nr. 195/2020 și, respectiv, art. 63 alin. 2, 3, 4, 5, 9 și 10 din Decretul nr. 240/2020 care interesează în mod direct studiul nostru.

Astfel, potrivit art. 42 alin. 2, *pe durata stării de urgență, pentru judecarea proceselor prevăzute la alin. (1), instanțele judecătorești, ținând seama de împrejurări, pot fixa termene scurte, inclusiv de la o zi la alta sau chiar în aceeași zi, în timp ce, potrivit art. 42 alin. 3, în procesele prevăzute la alin. (1), când este posibil, instanțele judecătorești*

dispun măsurile necesare pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință și procedează la comunicarea actelor de procedură prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia.

Art. 63 alin. 2 din Decretul nr. 240/2020 reia identic prevederile art. 42 alin. 2 din decretul inițial, respectiv *pe durata stării de urgență, pentru judecarea proceselor prevăzute la alin. (1), instanțele judecătorești, ținând seama de împrejurări, pot fixa termene scurte, inclusiv de la o zi la alta sau chiar în aceeași zi, în timp ce art. 63 alin. 3 reia identic prevederile art. 42 alin. 3 din decretul inițial, respectiv, în procesele prevăzute la alin. (1), când este posibil, instanțele judecătorești dispun măsurile necesare pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință și procedează la comunicarea actelor de procedură prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia.*

Noutatea o reprezintă dispozițiile art. 63 alin. 4, potrivit cărora *la solicitarea instanței învestite cu soluționarea unei cauze dintre cele prevăzute la alin. (1), instanța în a cărei circumscripție este situată localitatea în care se află părțile, reprezentanții părților sau alți participanți la proces asigură, dacă este posibil, echipamentele audio-video necesare participării acestora la ședințele de judecată prin videoconferință, și procedează la identificarea persoanelor menționate, cu respectarea tuturor dispozițiilor legale, printr-un judecător desemnat de președintele instanței, art. 64 alin. 5, potrivit cărora în aplicarea dispozițiilor referitoare la dispunerea măsurilor necesare pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință și la identificarea persoanelor care participă la acestea nu se întocmesc încheierile de ședință specifice procedurii comisiei rogatorii, art. 64 alin. 9, potrivit cărora ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferință la locul de deținere sau în spații corespunzătoare din punct de vedere sanitar, fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate și, respectiv, art. 64 alin. 10, potrivit cărora dacă există mijloace audio-video corespunzătoare, în cursul urmăririi penale, ascultarea altor persoane decât cele prevăzute la alin. (9) se face prin videoconferință cu acordul acestora. Dispozițiile art. 63 alin. (4) se aplică în mod corespunzător în procesele penale.*

Este mai mult decât evident că fixarea de *termene de la o zi la alta sau termene în aceeași zi*, nu este o operațiune compatibilă cu comunicarea citațiilor și a actelor de procedură prin metode clasice, respectiv corespondență poștală sau agent procedural. În aceste împrejurări, cel mai eficient mijloc de comunicare rămâne comunicarea prin intermediul adresei de poștă electronică, în condițiile procedurale mai sus prezentate, în procesul penal, precum și în cel non-penal. Aceste particularități le-a avut în vedere și legiuitorul - (...) *instanțele judecătorești (...) procedează la comunicarea actelor de procedură prin telefax, poștă electronică (...).*

În practică au apărut deja probleme, de la lipsa semnăturii electronice extinse a instanței de judecată, la incapacitatea tehnică a adreselor de poștă electronică ale instanțelor de judecată de a recepționa comunicări de dimensiuni foarte mari, în condițiile în care serviciile de registratură și arhivă ale instanțelor au fost închise sau și-au redus drastic activitatea. De multe ori, un element negativ l-a reprezentat și factorul uman.

Soluții? În condițiile în care, spre exemplu, art. 154 alin. 6 C. pr. civ. a fost modificat la data de 21.12.2018, prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă¹⁰, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, stipulând că *fiecare instanță va avea o singură semnătură electronică extinsă pentru citații și acte de procedură*, și constatăm în primul semestru al anului 2020, că acest lucru nu a fost încă implementat, o primă soluție ar fi fost și este dotarea imediată a fiecărei instanțe de judecată din România cu semnătură electronică extinsă. Aceasta doar dacă nu cumva sintagma utilizată de legiuitor „*fiecare instanță va avea*” nu se referă la un viitor mult mai îndepărtat.

Apoi, identificarea unor soluții tehnice de recepționare în adresele de poștă electronică ale instanțelor de judecată a unor comunicări din partea justițiabililor, avocaților și celorlalți participanți la îndeplinirea actului de justiție, care ocupă mult spațiu de stocare. Evident că menținerea în aceste condiții a limitei de 10 MB¹¹, 4 MB¹² sau uneori 3 MB¹³ / comunicare, limită preexistentă stării de urgență, este nerealistă, în condițiile în care serviciile de corespondență poștală și curierat funcționează la capacitate redusă, iar serviciile de arhivă și registratură ale instanțelor de judecată de asemenea sau sunt chiar închise.

În altă ordine de idei, dacă ne dorim cu adevărat extinderea tehnologizării procesului judiciar, măcar din perspectiva unei comunicări reale și eficiente prin intermediul adresei de poștă electronică, de asemenea această limită apare ca o piedică în calea realizării acestui deziderat. Este necesară o reglementare unică la nivelul întregii țări, pentru a răspunde cu adevărat principiului liberului acces la justiție și pentru a nu crea discriminări între justițiabilii care se adresează unei instanței sau alteia.

De asemenea, în condițiile sporirii numărului de comunicări prin intermediul poștei electronice, se impunea și se impune cu necesitate extinderea numărului de adrese de poștă electronică ale fiecărei instanțe de judecată, operațiune instituționalizată și unitară la nivelul întregii țări. Totodată, utilizarea în întreaga țară a unui regulament unic de comunicare a corespondenței prin intermediul poștei electronice, cu preluarea elementelor pozitive care funcționează numai la anumite instanțe¹⁴, iar la altele nu.

¹⁰ Publicată în M. Of. nr. 1074 din data de 18 decembrie 2018.

¹¹ http://portal.just.ro/30/SitePages/contact.aspx?id_inst=30.

¹² http://portal.just.ro/111/SitePages/contact.aspx?id_inst=111.

¹³ <http://portal.just.ro/59/Documents/Informatii%20de%20interes%20public/2018/Procedura%20de%20comunicare%20prin%20email%20a%20docum.pdf>

¹⁴ Spre exemplu, Curtea de Apel Timișoara a întocmit un Regulament potrivit căruia *mesajul tip e-mail cu privire la care s-a reușit tipărirea documentelor atașate va fi confirmat printr-un răspuns pozitiv, transmis tot prin e-mail, cu formula: „conținutul mesajului dvs. e-mail a fost tipărit și depus la dosar”; mesajul tip e-mail la care nu s-a reușit tipărirea documentelor, întrucât nu au fost respectate cerințele anterior expuse, va fi urmat de un mesaj transmis tot prin e-mail, cu formula: „conținutul mesajului dvs. nu a fost tipărit și depus la dosar deoarece nu s-au respectat regulile de folosire a poștei electronice”.*

Și acum, să ne oprim puțin asupra deja celebrului art. 42 alin. 3 din Decretul nr. 195/2020, reluat de art. 63 alin. 3 din Decretul nr. 240/2020, care cel puțin din punct de vedere teoretic, introduce cadrul legal necesar pentru utilizarea videoconferinței în procesul judiciar, penal și, respectiv, non-penal: *în procesele prevăzute la alin. (1), când este posibil, instanțele judecătorești dispun măsurile necesare pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință și procedează la comunicarea actelor de procedură prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia.*

Din punct de vedere teoretic doar, pentru că a trecut deja o lună de zile și, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție¹⁵, a Tribunalului Municipiului București¹⁶ și a unui proces simulat derulat la Tribunalul Timiș¹⁷ la inițiativa Grupului pentru digitalizarea justiției¹⁸, nicio altă instanță de judecată din România nu a constatat că *este posibil* și nu a *dispus măsurile necesare*. Am mai adăuga aici și realizarea grefelor dintre avocați și clienții aflați în stare de deținere în penitenciare prin intermediul videoconferinței oferită de o anumită platformă dintre cele exemplificate mai sus¹⁹.

O scurtă analiză a textului prezentat duce la următoarele concluzii:

A. Litigiile în care se folosește videoconferința pentru desfășurarea ședinței de judecată, sunt cauzele de urgență deosebită, stabilite de către Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru cauzele de competența acestuia și, respectiv, de colegiile de conducere ale curților de apel pentru cauzele de competența lor și pentru cauzele de competența instanțelor care funcționează în circumscripția lor teritorială²⁰.

B. Videoconferința se poate utiliza atât în procesele penale, cât și în cele non-penale, instanțele de judecată dispunând măsurile necesare.

Am putea cataloga norma prezentată ca fiind incompletă, întrucât s-a limitat la a afirma că videoconferința se utilizează *atunci când este posibil* și, respectiv, că *instanțele dispun măsurile necesare*, fără să ne spună când este posibil și care sunt măsurile necesare. Evident, nu este preocuparea Președintelui României, legiuitor în cazul de față, să stabilească în detaliu acest lucru.

Videoconferința poate fi utilizată în procesul judiciar, penal și non-penal, dacă sunt îndeplinite două condiții cumulative: există cadrul legal și, respectiv, este

¹⁵ <http://www.scj.ro/CMS/0/PublicMedia/GetIncludedFile?id=21566>.

¹⁶ <http://www.tmb.ro/wp-content/uploads/2020/04/extras-procedura-videoconferinta.pdf>.

¹⁷ <https://www.universuljuridic.ro/digitalizarea-justitiei-primul-proces-simulat-din-romania-realizat-exclusiv-printr-o-platforma-online/>.

¹⁸ Un grup format ad-hoc din profesioniști ai dreptului, fără scop lucrativ, bazat exclusiv pe voluntariat.

¹⁹ SKYPE - <https://www.skype.com/ro/>.

²⁰ Art. 42 alin. 1 din Decretul nr. 195/2020. Suplimentar, Consiliul Superior al Magistraturii dă îndrumări, în vederea asigurării unei practici unitare, colegiilor de conducere ale instanțelor menționate cu privire la modul de stabilire a cauzelor care se judecă pe durata stării de urgență.

posibilă din punct de vedere tehnic. În mod evident, astăzi ambele condiții sunt îndeplinite. Cadrul legal l-a creat Decretul nr. 195/2020, iar condițiile tehnice sunt de asemenea, îndeplinite. Fără a intra încă în detalii, este hazardant a afirma că în anul 2020, la nivelul de dezvoltare al științei, nu ar exista capacitatea tehnică pentru a permite utilizarea videoconferinței în procesul judiciar. Deși, între paranteze fie spus, instaurarea pandemiei globale, efectele produse de noul coronavirus COVID-19 și incapacitatea societății de răspunde acestuia altfel decât prin izolare și distanțare socială, s-ar putea să ne facă să ne răzgândim asupra nivelului ridicat al științei.

Ce înseamnă *posibil din punct de vedere tehnic*? Prin intermediul unei platforme, aplicații, judecătorul, grefierul, procurorul, justițiabilul, avocatul și orice al participant la înfăptuirea actului de justiție, sunt prezenți *remote* la apelarea cauzei, la desfășurarea cercetării judecătorești, respectiv fără a fi fizic în același loc, în același timp. Această descriere am avut-o în vedere atunci când am afirmat că utilizarea videoconferinței este posibilă din punct de vedere tehnic. Vorbind despre platforme, aplicații, avem în vedere platforma actuală oferită de Serviciul de Telecomunicații Speciale în procesul penal sau o serie de platforme și aplicații comerciale, dezvoltate de diverse companii și existente pe piață la ora actuală²¹. Nu intenționăm să facem reclamă niciunui dezvoltator și nici să prezentăm avantajele sau dezavantajele tehnice pe care le prezintă fiecare dintre aplicațiile prezentate exemplificativ. Cert este că toate răspund pozitiv întrebării anterioare, respectiv fac posibilă utilizarea videoconferinței în procesul judiciar, așa cum am descris-o mai sus. Aparent, mai puțin actuala platformă pusă la dispoziție de Serviciul de Telecomunicații Speciale, care nu permite interconectarea a mai mult de doi interlocutori în același timp. În această ultimă direcție, *soluțiile* propuse în spațiul public, respectiv autorizarea unor *stații de comunicare* de către Serviciul de Telecomunicații Speciale, care să fie amplasate în sediile instanțelor de judecată sau la sediile barourilor de avocați, și care se pare că au fost îmbrățișate și de redactorul Decretului nr. 240/2020, nu răspund acestor cerințe. Videoconferința în procesul judiciar nu presupune scoaterea din sala de judecată a participanților la înfăptuirea actului de justiție și mutarea lor într-o altă sală a instanței de judecată, din același oraș sau din altul sau a baroului. Poate doar dacă Serviciul de Telecomunicații Speciale ar putea *autoriza stații de comunicare* la sediile tuturor celor 30.000 de avocați din România. Evident, retoric, soluția nu este deloc realistă. La fel de evidentă ar fi însă implicarea Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, Înaltei Curți de Casație și Justiție, celorlalte instanțe de judecată, împreună cu reprezentanții Serviciului de Telecomunicații Speciale, în crearea unei platforme,

²¹ Exemplificativ: ZOOM - <https://zoom.us>, TEAMS Microsoft - <https://teams.microsoft.com/#/guestLicense>, GOOGLE MEET - <https://www.softwareadvice.com/video-conferencing/google-meet-profile/>, 8x8 - <https://www.8x8.com>, SKYPE - <https://www.skype.com/ro/>.

aplicații care să permită utilizarea videoconferinței în procesul judiciar, după modelul oferit de platformele comerciale enumerate anterior exemplificativ.

În opinia noastră, nici Decretul nr. 240/2020 nu aduce mai multă lumină în ceea ce privește utilizarea videoconferinței în procesul judiciar penal și non-penal.

Potrivit art. 63 alin. 4, *la solicitarea instanței învestite cu soluționarea unei cauze dintre cele prevăzute la alin. (1), instanța în a cărei circumscripție este situată localitatea în care se află părțile, reprezentanții părților sau alți participanți la proces asigură, dacă este posibil, echipamentele audio-video necesare participării acestora la ședințele de judecată prin videoconferință, și procedează la identificarea persoanelor menționate, cu respectarea tuturor dispozițiilor legale, printr-un judecător desemnat de președintele instanței.* Altfel spus, în ipoteza unui dosar aflat pe rolul unei instanțe din județul Timiș, a Tribunalului Timiș de exemplu, reclamantul și avocatul reclamantului, dacă se află în București, se vor prezenta la instanța în a cărei circumscripție se află care, interpelată de Tribunalul Timiș, dacă este posibil, va asigura reclamantului și/sau avocatului reclamantului echipamentele audio-video necesare participării acestora la ședințele de judecată prin videoconferință, procedând la identificarea acestora, cu respectarea tuturor dispozițiilor legale, printr-un judecător desemnat de președintele instanței.

Norma juridică analizată este neclară, este ineficientă și este discriminatorie. Este neclară pentru că nu indică care instanță în a cărei circumscripție este situată localitatea în care se află părțile, reprezentanții părților sau alți participanți la proces este competentă să asigure echipamentele audio-video. În exemplul utilizat anterior, în București există nu mai puțin de 6 judecătorii, tribunal, curte de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție, instanțe militare. Este ineficientă, întrucât sporește hățișurile și procedurile birocratice. Astfel, va fi nevoie de două verificări efectuate de două instanțe diferite, în legătură cu posibilitatea utilizării videoconferinței în procesul judiciar penal și non-penal. Mai întâi, instanța investită cu soluționarea cauzei, va proceda conform dispozițiilor art. 42 alin. 3 din decretul inițial și 63 alin. 3 din decretul ulterior, stabilind dacă este posibilă utilizarea videoconferinței. Apoi, instanța în a cărei circumscripție este situată localitatea în care se află părțile, reprezentanții părților sau alți participanți, procedează potrivit art. 63 alin. 4 din decretul ulterior, stabilind de asemenea, dacă este posibilă utilizarea videoconferinței. Nu în ultimul rând, stabilirea în sarcina acestei din urmă instanțe a obligației de identificare a participanților la proces, printr-un judecător desemnat de președintele instanței, reprezintă măsuri birocratice inutile care nu fac altceva decât să îngreuneze buna desfășurare a actului de justiție, în condițiile în care aceste operațiuni pot fi realizate automat de aplicația/platforma care oferă posibilitatea utilizării videoconferinței în procesul judiciar.

Trecând peste aceste neajunsuri, reținând că în ceea ce îi privește pe participanții la înfăptuirea actului de justiție aflați în București în exemplul dat, sporește protecția acordată dreptului la viață și la sănătate, aceștia nemaitrebuind să facă

deplasarea la sediul instanței din Timișoara, norma apare ca fiind discriminatorie, întrucât părțile, avocații și participanții la înfăptuirea actului de justiție care se află în Timișoara nu vor putea utiliza sistemul de videoconferință, fiind obligați să se deplaseze la sediul instanței de judecată, punându-și astfel în pericol viața și sănătatea. Deși textul nu distinge într-adevăr, nu este posibilă nicio altă interpretare, respectiv părțile, avocații și participanții la înfăptuirea actului de justiție care se află în Timișoara nu vor avea niciun interes să se deplaseze la sediul unei instanțe în a căror circumscripție se află, alta decât cea la care are loc procesul respectiv, pentru a utiliza sistemul de videoconferință.

Art. 64 alin. 5 nu prezintă relevanță din perspectiva temei analizate, eliminând doar încheierile de ședință specifice comisiei rogatorii.

Pentru activitatea de urmărire penală, potrivit art. 64 alin. 9, *ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferință la locul de deținere sau în spații corespunzătoare din punct de vedere sanitar, fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate*, iar potrivit art. 64 alin. 10, *dacă există mijloace audio-video corespunzătoare, în cursul urmăririi penale, ascultarea altor persoane decât cele prevăzute la alin. (9) se face prin videoconferință cu acordul acestora. Dispozițiile art. 63 alin. (4) se aplică în mod corespunzător în procesele penale*. Diferența o constituie calitatea persoanei ascultate, respectiv persoană privată de libertate, al cărei acord pentru ascultarea prin videoconferință nu se mai solicită, orice altă persoană urmând a fi ascultată prin videoconferință numai dacă există mijloace audio-video corespunzătoare și numai dacă își dă acordul în acest sens, potrivit procedurii anevoioase reglementată de art. 63 alin. 4.

Toate acestea în condițiile în care *România încurajează folosirea tehnologiilor moderne – precum învoățarea automată de către mașini, inteligența artificială – în susținerea activității sistemelor judiciare și, în egală măsură, se preocupă de asigurarea cadrului legal necesar pentru utilizarea acestora*²², așa cum s-a susținut în cadrul Conferinței "e – Justiție – provocări și oportunități în era digitală", organizată anul trecut. Să mai reținem că la nivelul organismelor europene există vechi preocupări în direcția implementării videoconferinței în procedurile judiciare²³.

4. Pro și contra utilizării videoconferinței în procesul judiciar

S-au exprimat multiple puncte de vedere în această problematică, mulți autori văzând deja o serie de aspecte negative ale utilizării videoconferinței în procesul

²² <https://www.romania2019.eu/2019/05/22/conferinta-e-justitie-provocari-si-oportunitati-in-era-digitala-20-21-mai-2019/>.

²³ <https://www.google.ro/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiggNbH1efoAhVwyaYKHxjABhkQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fe-justice.europa.eu%2FfileDownload.do%3Ffid%3Db7c8ebd6-8438-45db-85f6-534ae161d5d3&usg=AOvVaw0wi5Byw5AuxzaMolxS8qyB>.

judiciar. Alții, s-au arătat susținători ai acestei inovații tehnice. Fără a le analiza sau a le răspunde în vreun fel, vom încerca să sintetizăm și noi câteva argumente pro și contra în această direcție. Vom începe cu cele contra.

Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar este incompatibilă cu principiul publicității ședinței de judecată. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar nu permite administrarea de interogatorii sau audieri de martori. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar nu permite identificarea părților litigante. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar nu permite respectarea solemnității ședinței de judecată. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar nu asigură securizarea procesului, în sensul că permite efectuarea de înregistrări audio-video neautorizate, care ulterior ar putea fi utilizate sau valorificate în mod nelegal sau prejudiciabil pentru cel înregistrat. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar ar putea determina întreruperea cercetării judecătorești, datorită unor pene de curent sau deconectării utilizatorului de la internet, împrejurări care ar putea influența negativ desfășurarea procesului judiciar. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar va afecta negativ însăși profesia de avocat, întrucât prezența în sala de judecată în fața judecătorului, a procurorului și a avocatului celeilalte părți, dezbaterile și pledoariile să le numim clasice, ar fi de esența profesiei de avocat.

Nu vom iniția o dezbatere în legătură cu principiul publicității ședinței de judecată sau cu modul în care acesta ar fi incompatibil cu utilizarea videoconferinței în procesul judiciar. Suntem însă convinși că o viitoare reglementare legală a acestui principiu poate fi realizată pentru a obține o compatibilitate perfectă între cele două noțiuni.

În legătură cu audierea de martori sau cu administrarea interogatoriilor, s-ar putea invoca obținerea unor mărturii nereale, conduite ale martorului care ar putea citi notițe consemnate anterior sau ar putea fi influențat de anumite persoane, fără ca judecătorul cauzei să poată interveni și să poată aplica dispozițiile legale în asemenea împrejurări. Reținând că asemenea incidente se pot petrece și în ipoteza administrării probelor de către avocați sau consilieri juridici, putem accepta neinclusiunea, într-o primă fază, a cauzelor care presupun administrarea probei testimoniale și a probei cu interogatoriul părților, în categoria cauzelor care pot fi soluționate prin videoconferință. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar permite identificarea părților litigante, potrivit aceluiași reguli aplicabile în procedura civilă ori penală, cu actul de identitate și, respectiv, legitimația/cardul european de avocat.

Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar permite respectarea solemnității ședinței de judecată. Judecătorul cauzei își menține în continuare atributele conferite de art. 23 alin. 2 C. pr. civ., art. 188 alin. 1 C. pr. civ. sau art. 217 alin. 1 C. pr. civ., în materie non-penală și, respectiv, art. 359 alin. 1 C. pr. pen., în materie penală.

Aceste norme pot fi transpuse foarte bine într-un regulament de desfășurare a proceselor judiciare prin videoconferință, într-o primă fază, apoi avute în vedere

într-o posibilă modificare a codurilor procedurale, care să impună participanților la înfăptuirea actului de justiție un minim de reguli, de exemplu conectarea în videoconferință doar dintr-un birou profesional, purtarea robei de către avocați, neperturbarea video-ședinței de către alte persoane, cauze etc.

Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar nu asigură securizarea procesului, în sensul că permite efectuarea de înregistrări audio-video neautorizate, care ulterior ar putea fi utilizate sau valorificate în mod nelegal sau prejudiciabil pentru cel înregistrat. Dacă ne referim strict la platformele exemplificate mai sus, oricare dintre acestea permit înregistrarea audio-video a videoconferinței, opțiune care trebuie să rămână la dispoziția judecătorului cauzei, oricare dintre participanți putând să solicite eliberarea unei copii, conform dispozițiilor legale. Pentru orice alte conduite prejudiciabile, care pot fi săvârșite și în cazul derulării procesului judiciar în format clasic, există sancțiuni și urmează a fi aplicate.

Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar ar putea determina întreruperea cercetării judecătorești, datorită unor pene de curent sau deconectării utilizatorului de la internet, împrejurări care ar putea influența negativ desfășurarea procesului judiciar. Un cadrul juridic adecvat, care să reglementeze soluțiile juridice pentru asemenea împrejurări este răspunsul la această posibilă întrebare. Problemele sesizate afectează orice sistem conectat la o sursă de curent, inclusiv cele utilizate în prezent.

Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar va afecta profesia de avocat, întrucât prezența în sala de judecată în fața judecătorului, a procurorului și a avocatului celeilalte părți, dezbaterile și pledoariile să le numim clasice, ar fi de esența profesiei de avocat. Reținând activitățile de la art. 3 din Legea nr. 51/1995 republicată, putem împărți astăzi avocații în România și nu numai, în avocați pledanți și avocați de consultanță, ultima categorie câștigând foarte mult teren, mai ales în București și în orașele mari. În mod evident, temerea îi vizează doar pe avocații pledanți, întrucât avocații de consultanță își desfășoară activitatea și sunt și rămân în contact cu clienții lor, prin sisteme de videoconferință, fără de care nu își pot nici măcar imagina desfășurarea profesiei de avocat. Revenind la avocații pledanți, fără îndoială că așa va fi. Prezența avocatului în sala de judecată, modul în care își construiește pledoaria, își prezintă argumentele, tonalitatea folosită, faptul că se află în fața publicului prezent în sală, retorica utilizată și ar mai fi și alte argumente, nu pot fi suplinate într-adevăr printr-o pledoarie susținută în fața ecranului calculatorului, dintr-un birou, în liniște, așteptând să primească sau să i se ia cuvântul prin intermediul *unui singur click*.

Credem că singurul argument în această direcție îl constituie caracterul facultativ al procedurii videoconferinței în procesul judiciar, judecătorul cauzei fiind cel care va decide utilizarea acesteia, după ce solicită și primește acordul participanților la înfăptuirea actului de justiție. În mod evident, susținătorii noțiunii de pledoarie așa cum o cunoaștem cu toții, vor putea opta oricând pentru derularea procesului judiciar în formatul clasic, prin prezența în sala de judecată.

În cei 21 de ani de profesie, am observat cum profesionistul avocat a trecut de la redactarea cererii de chemare în judecată și a celorlalte acte specifice activității sale, cu ajutorul stiloului, a foilor de hârtie și a indigoului pentru realizarea de duplicate, la utilizarea mașinii de scris și apoi a calculatoarelor, a multifuncționalelor, din ce în ce mai performante. Nimeni și nimic nu ne împiedică astăzi să utilizăm în continuare stiloul, foaia de indigo sau mașina de scris. Avem însă și alternativa calculatoarelor performante. Am observat de asemenea, cum profesionistul avocat a trecut de la căutarea și identificarea actelor normative care interesează activitatea sa, prin culegeri și anuare, în biblioteci județene, la utilizarea de programe legislative, unele mai performante decât altele, care pun la dispoziție și o bogată bază de jurisprudență. Nimeni și nimic nu ne împiedică astăzi să căutăm în continuare în culegeri de acte normative sau prin biblioteci. Avem însă și alternativa programelor legislative performante. În fine, în ultima vreme, s-au dezvoltat programe și aplicații de gestiune, deosebit de utile în activitatea unui birou de avocat sau biblioteci online, o alternativă la studierea în modalitatea clasică a lucrărilor de drept.

Concluzia este una singură: videoconferința în procesul judiciar nu va fi obligatorie și nu va înlocui modalitatea clasică de desfășurare a cercetării judecătorești.

Care ar fi argumentele pro? Vom încerca o scurtă enumerare, fără pretenția de a le epuiza pe toate și reținând că suntem în stare de urgență, când pe de-o parte, potrivit art. 3² lit. d) din O.U.G. nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, *pe durata stării de asediu și a stării de urgență este interzisă restrângerea accesului liber la justiție*, iar pe de altă parte, spiritul reglementării Decretului nr. 195/2020, al Decretului nr. 240/2020 și al tuturor măsurilor dispuse de autorități îl constituie limitarea infectării cu coronavirusul SARS-CoV-2 în rândul populației, protejarea dreptului la viață și a dreptului la sănătate al celor implicați în realizarea actului de justiție, penal ori non-penal, justițiabil, judecător, procuror, avocat și alți profesioniști care participă la realizarea acestuia.

Videoconferința în procesul judiciar răspunde cel mai bine noțiunii de distanțare socială, scopurile legiuitorului fiind așadar atinse. Să nu uităm că în prezent videoconferința este deja utilizată în toate cauzele în care inculpatul se află în stare de deținere, în penitenciar sau în arestul poliției. Scopul declarat este același, respectiv protejarea dreptului la viață și a dreptului la sănătate al persoanelor lipsite de libertate, aflate în penitenciare sau în aresturile poliției, în condițiile în care expunerea celor care ar trebui să facă deplasarea zilnică de la locul unde își ispășesc pedeapsa sau măsura preventivă la sediul instanțelor de judecată, nu ar fi benefică în scopul urmărit.

Cu respectarea obligatorie a solemnității ședinței de judecată, cu toate restricțiile sau regulile sale, videoconferința permite conectarea justițiabilului și avocatului sau a oricărui alt participant la înfăptuirea actului de justiție, utilizând orice tip de terminal dotat cu cameră video frontală, microfon și difuzor, conectat la

internet și cu sursă de încărcare (curent sau baterie), aceleași cerințe tehnice fiind necesare evident și pentru judecător, grefier, procuror.

Videoconferința în procesul judiciar permite transferul de documente specifice dosarului cauzei, în timp real, acestea putând fi prezentate de justițiabili, avocați sau ceilalți participanți la îndeplinirea actului de justiție, judecătorului ori procurorului și invers, iar apoi încărcate direct în ceea ce se numește sau se va numi dosarul electronic. Nimeni și nimic nu împiedică printarea acestor documente, depozitarea lor în format clasic și nici păstrarea dosarelor instanțelor de judecată în format clasic.

Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar, va permite implementarea apelării pe ore a dosarelor, permițând o organizare și un management eficient al timpului alocat unei ședințe de judecată. Este vădit neproductivă fixarea orei de apelare a tuturor cauzelor dintr-o ședință de judecată la aceeași oră, citarea părților litigante la aceeași oră, urmând ca fiecare dintre aceștia să își aștepte rândul, cândva în ziua respectivă.

5. Cauze în care se poate utiliza videoconferința în procesul judiciar penal și non-penal

Acceptând teoretic că videoconferința nu se poate utiliza în toate procesele judiciare, penale și non-penale, fie datorită numărului mare de avocați, părți fie datorită caracterului complex al cercetării judecătorești, care implică numeroase audieri de martori ori administrarea unor interogatorii, încercăm, să identificăm câteva categorii de cauze în care videoconferința poate fi în mod facil implementată, fără a avea pretenția că enumerarea este una limitativă.

În procesul penal, procedura în cazul recunoașterii învinuirii²⁴ se poate derula prin intermediul videoconferinței. Atâta timp cât inculpatul poate recunoaște faptele și solicita judecarea cauzei în această procedură și prin înscris autentic, atâta timp cât în cazul admiterii de către judecător a unei asemenea cereri, singurele probe sunt înscrisurile, nu vedem de ce nu ar putea fi utilizată videoconferința în această procedură.

În procesul non-penal, de principiu, toate procedurile speciale²⁵, care presupun citarea părților, dar care nu implică audieri de martori și interogatorii, se pot desfășura prin videoconferință. Procedura în fața Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor, atunci când presupune audierea părților²⁶, se poate realiza

²⁴ Art. 375 C. pr. pen.

²⁵ Art. 954 alin. 3 C. pr. civ., apelul declarat împotriva încheierii prin care se soluționează cererea de sechestrul asigurător, art. 997 și urm. C. pr. civ., procedura ordonanței președințiale, art. 1014 și urm. C. pr. civ., procedura ordonanței de plată, art. 1026 și urm. C. pr. civ., procedura cu privire la cererile de valoare redusă.

²⁶ Art. 21 din Legea nr. 101/2016.

prin videoconferință, la fel ca și contestația pe cale judiciară²⁷. De asemenea, procedura de soluționare a plângerii împotriva deciziei Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor²⁸ poate fi derulată prin videoconferință. O serie de litigii de contencios administrativ sau de contencios administrativ-fiscal pot fi de asemenea, derulate prin videoconferință. Și lista poate continua.

6. CEDO, dreptul la un proces echitabil și videoconferința

Respectarea drepturilor procesuale ale justițiabililor în cazul în care se utilizează videoconferința în procesul judiciar, a constituit obiect de preocupare și pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului care, deși a avut inițial o atitudine oscilantă, în practica mai recentă pare că s-a poziționat în sensul acceptării videoconferinței ca mijloc de realizare a cercetării judecătorești în procesul penal.

În *Cauza Sakhnovskiy vs. Rusia* (21272/03), din 2 noiembrie 2010, Curtea a stabilit că reclamantul nu a beneficiat de asistența efectivă a unui apărător pe durata judecării celui de-al doilea apel din noiembrie 2007, existând astfel o violare a art. 6 § 1 din Convenție²⁹.

Cu toate acestea, Curtea a arătat cu preponderență că folosirea videoconferinței în cadrul procesului judiciar penal este compatibilă cu dreptul la un proces echitabil, însă sunt necesare garanții pentru folosirea unui astfel de procedeu.

În *Cauza Marcello Viola v. Italia* (45106/04), Curtea a constatat că participarea la procedură prin videoconferință este explicită în legislația italiană și că participarea reclamantului prin videoconferință la audierile de apel în cadrul celei de-a doua proceduri penale nu a încălcat art. 6 din Convenție³⁰.

În *Cauza Zagaria c. Italia* (58295/00), Curtea a constatat că participarea acuzatului la proces prin videoconferință nu a fost, în sine, contrară convenției, dar ascultarea conversației telefonice a reclamantului cu avocatul său din 15 aprilie 1999 a încălcat dreptul reclamantului de a exercita în mod eficient drepturile apărării. În consecință, a existat o încălcare a art. 6 § 3 lit. (c) din Convenție, luată împreună cu art. 6 § 1³¹.

În *Cauza Ascitutto c. Italia* (35795/02), Curtea consideră că participarea reclamantului la audieri prin videoconferință a urmărit obiective legitime în ceea ce privește Convenția, respectiv apărarea ordinii publice, prevenirea criminalității, protejarea drepturilor la viață, libertatea și securitatea martorilor și victimelor infracțiunilor, precum și respectarea cerinței de „timp rezonabil” pentru durata procedurii judiciare, fiind respectat totodată și dreptul la apărare³².

²⁷ Art. 49 și urm. din Legea nr. 101/2016.

²⁸ Art. 29 și urm. din Legea nr. 101/2016.

²⁹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-91130"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

³⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-77246"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

³¹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-83492"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

³² [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-83510"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

În *Cauza Simon Price v. Regatul Unit* (15602/07), Curtea a constatat că nu s-a încălcat art. 6 § 1 coroborat cu art. 6 § 3 lit. (d) din Convenție³³.

7. Concluzii

Trecând peste toate argumentele pro sau contra, cele sintetizate mai sus sau cele exprimate deja în studiile și articolele publicate, câteva concluzii se impun:

A. Utilizarea videoconferinței în procesul judiciar penal și non-penal este posibilă numai dacă există cadrul legislativ și numai dacă sunt îndeplinite cerințele de ordin tehnic. În perioada stării de urgență, cele două condiții cumulative sunt îndeplinite. Mai este necesară voința sau factorul uman, atât la nivel decizional, cât și la nivelul implementării și utilizării efective a acestei inovații tehnice. După ridicarea stării de urgență, tehnologizarea procesului judiciar, implicit utilizarea videoconferinței, presupune crearea cadrului legislativ și, eventual, performarea în domeniul tehnic, respectiv crearea unei platforme, aplicații, moderne, care să răspundă cu adevărat intereselor tuturor participanților la înfăptuirea actului de justiție.

B. Nu există normă juridică care să fie incompatibilă în mod absolut cu utilizarea videoconferinței în procesul judiciar. Și dacă există, aceasta poate fi adaptată.

C. Videoconferința în procesul judiciar, ca de altfel tot ce înțelegem noi și legiuitorul prin sintagma tehnologizare a justiției, sunt și vor mai fi mult timp de acum înainte variante alternative, opționale, facultative, nicidecum obligatorii. Așa cum astăzi stiloul, foaia de indigo, culegerea de acte normative sunt facultative, alternative, în vreme ce programele electronice/online legislative, calculatoarele sau programele electronice de gestiune a activității unei forme de exercitare a profesiei de avocat nu sunt obligatorii.

D. Indiferent dacă acceptăm sau nu, inovațiile progresului vor atinge, cuprinde și chiar întrece inclusiv înfăptuirea actului de justiție, ceea ce avem de făcut fiind doar să ne integrăm mai repede sau mai lent. Schimbarea firească și naturală a justiției, dar și a modului în care funcționează profesiile juridice se va produce inerent, aceasta fiind indisolubil legată de evoluția societății.

³³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-166687"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).